

课外阅读小书架

KEWAIYUEDUXIAOSHUJIA

三字经

影响孩子一生的好故事

王鲁敏 主编

内蒙古人民出版社

三字经

人之初，性本善；性相近，习相远。苟不教，性乃迁；教之道，贵以专。昔孟母，择邻处；子不学，断机杼。窦燕山，有义方；教五子，名俱扬。养不教，父之过；教不严，师之惰。子不学，非所宜；幼不学，老何为？玉不琢，不成器；人不学，不知义。为人子，方少时；亲师友，习礼仪。香九龄，能温席；孝于亲，所当执。融四岁，能让梨；弟于长，宜先知。首孝悌，次见闻；知某数，识某文。一而十，十而百，百而千，千而万。三才者：天地人。三光者：日月星。三纲者：君臣义，父子亲，夫妇顺。曰春夏，曰秋冬；此四时，运不穷。曰南北，曰西东；此四方，应乎中。曰水火，木金土；此五行，本乎数。曰仁义，礼智信，此五常，不容紊。稻粱菽，麦黍稷，此六谷，人所食。马牛羊，鸡犬豕；此六畜，人所饲。曰喜怒，曰哀惧，爱恶欲，七情具。青赤黄，乃黑白，此五色，目所识。酸苦甘，及辛咸，此五味，口所含。膻焦香，乃腥朽，此五臭，鼻所嗅。宫商角，及徵羽，此五音，耳所取。匏土革，木石金，丝与竹，乃八音。曰平上，曰去入，此四声，宜调叶。高曾祖，父而身，身而子，子而孙；自子孙，至玄曾，乃九族，人之伦。父子恩，夫妇从，兄则友，弟则恭，长幼序，友与朋，君则敬，臣则忠；有伯叔，有舅甥，婚姻亲，三党名。新齐衰，大小功，至缌麻，五服终。凡训蒙，须讲究，详训诂，明句读。礼乐射，御书数，古六艺，今不具。惟书学，人共尊，既识字，讲说文，有古文，大小篆，隶草继，不可乱。若广学，慎其繁，但略说，能知原。为学者，必有初，小学终，至四书。论语者，二十篇，群弟子，记善言。孟子者，七篇止，讲道德，说仁义，作中庸，子思笔；中不偏，庸不易。作大学，乃曾子，自修齐，至平治。说二篇，在礼记，今单行，本元晦。孝经通，四书熟，如六经，始可读。六经者，统儒术，文周作，孔子述，诗书易，礼春秋，号六经，当讲求。有连山，有归藏，有周易，三易详。有典谟，有训诂，有誓命，书之奥。我周公，作周礼，著六官，存治体。大小戴，注礼记，述圣言，礼乐备。曰国风，曰雅颂，号四诗，当讽咏。周礼者，著六官，仅礼者，十七篇。神既亡，春秋作，寓褒贬，别善恶。三传者，有公羊，有左氏，有穀梁。尔雅者，善辨古，求经训，此莫先。注疏备，十三经，惟大戴，疏未成。左传外，有国语，合群经，数十五。经既明，方读子。撮其要，记其事。古九流，多亡佚，取五种，修文质。五子者，有荀杨，文中子，及老庄。经子通，读诸史，考世系，知终始。自羲农，至黄帝，号三皇，居上世。唐虞夏，号二帝。轩辕尧，称盛世。夏有禹，商有汤，周文武，称三王。夏传子，家天下，四百载，迁夏社。汤伐桀，国号商，六百载，至纣亡。周武王，始诛纣，八百载，最长久。周共和，始纪年，厉宣幽，通东迁。周赧东，王纲坠，迄于嬴，尚游说。始春秋，终战国，五霸强，七雄出。嬴秦氏，始兼并；传二世，楚汉争。高祖兴，汉业建，至孝平，王莽篡。光武兴，为东汉，四百年，终于献。魏蜀吴，争汉祚，号三国，迄两晋。宋齐继，梁陈承，为南朝，都金陵。北元魏，分东西，宇文周，与高齐。迨至隋，一土宇，不再传，失统绪。唐高祖，起义师，除隋乱，创国基。二十传，三百载，系天祚，国乃改。梁唐晋，及汉周，作五代，皆有由。炎宋兴，受周禅，十八传，南北混。辽与金，号帝号。迨天辽，宋犹存。至元兴，金绪歇。有宋世，一同天。并中国，蒙戎狄，元十年，返沙漠。明太祖，久乘师，传建文，方四祀。迁北京，永乐明。追崇祯，煤山逝。权阉肆，流寇起，自成入，神器脱。清太祖，兴辽东，金之后，受明封。至世祖，乃大同，十二世，清神终。凡正史，廿四部，盖以清，成廿五。史虽繁，读有次；史记一，汉书二，后汉三，国志四。此四史，最精致。先四史，兼证经，考通鉴，约而精。历代事，全在兹，教治乱，知兴衰。读史者，考实录，通古今，若亲目。汉贾董，及许郑，皆经师，能述圣。宋周程，张朱陆，明王氏，皆道学。屈原赋，本风人。述郢都，望卿云。韩与柳，并文雄，李若杜，为诗宗。凡学者，宜兼通。翼圣教，振民风。口而诵，心而惟，朝于斯，夕于斯。昔仲尼，师项橐，古圣贤，尚勤学。赵中令，读鲁论，彼既仕，学且勤。披蒲编，削竹简，彼无书，且知勉。头悬梁，锥刺股，彼不教，自勤苦。如囊萤，如映雪，家虽贫，学不辍。如负薪，如挂角，身虽劳，犹苦卓。苏老老，二十七，始发愤，读书籍。彼既老，犹悔迟，尔小生，宜早思。若梁灏，八十二，对大廷，魁多士。彼既成，众称异，尔小生，宜立志。莹八岁，能咏诗；泌七岁，能赋棋。彼颖悟，人称奇，尔幼学，当效之。蔡文姬，能辨琴；谢道韞，能咏吟。彼女子，且聪敏，尔男子，当自警。唐刘晏，方七岁，举神童，作正字。犬守夜，鸡司晨，苟不学，曷为人？蚕吐丝，蜂酿蜜，人不学，不如物。锄而耨，壮而行，上效君，下泽民。扬名声，显父母，光于前，裕于后。人遗子，金满篋；我教子，惟一经。勤有功，戏无益，戒之哉！宜勉力。

yuán wén

原文

rén zhī chū xìng běn shàn
人之初，性本善；

xìng xiāng jìn xí xiāng yuǎn
性相近，习相远。

译文

rén gāng chū shēng shí běn xìng dōu shì shàn liáng de bǐ cǐ zhī jiān méi yǒu duō dà de chā bié zhì yú hòu lái rén xìng de qiān chà wàn bié nà shì yóu yú hòu tiān de huán jīng hé bù tóng de jiào yù suǒ zào chéng de
人刚出生时，本性都是善良的，彼此之间没有多大的差别。至于后来人性的千差万别，那是由于后天的环境和不同的教育所造成的。

故事

chūn qiū shí bǎi huā qí fàng bǎi jiā zhēng míng xǔ duō sī xiǎng jiā jiù rén shēng chū qī de běn xìng wèn tí zhān kāi guò dà lùn yǒu rén jiān chí xìng shàn lùn yǒu rén zhǔ zhāng xìng è lùn hái yǒu rén shuō shì yí zhāng bái zhǐ wú suǒ wéi xìng shàn xìng è zuì hòu zhàn shàng fēng de shì mèng zǐ de xìng shàn shuō tā rèn wéi rén gāng chū shēng shí běn xìng dōu shì shàn liáng de yǐ hòu de gǎi biàn shì yóu huán jīng hé jiào yù de bù tóng suǒ zào chéng de
春秋时，百花齐放，百家争鸣，许多思想家就人生初期的本性问题上展开过大讨论。有人坚持性善论，有人主张性恶论，还有人说是一张白纸，无所谓性善性恶。最后，占上风的是孟子的性善说。他认为人刚出生时，本性都是善良的，以后的改变是由环境和教育的不同所造成的。

yuán wén

原文

gōu bù jiào xìng nǎi qiān
苟不教，性乃迁；

jiào zhī dào guì yǐ zhuān
教之道，贵以专。

译文

rú guǒ duì ér tóng bù cóng xiǎo jìn xíng jiào yù qí xiān tiān de shàn xìng jiù huì yīn wài jiè
如果对儿童不从小进行教育,其先天的善性就会因外界
de bù liáng yǐng xiǎng ér gǎi biàn zài jiào yù de zhū duō guī lǜ zhōng zhòng yào de zài yú yào
的不良影响而改变。在教育的诸多规律中,重要的在于要
zhuān xīn chí zhī yǐ héng
专心、持之以恒。

故事

táng dài dà shī rén lǐ bái yòu shí céng zài shān zhōng dú shū dàn cháng ài táo xué yī cì tā zài
唐代大诗人李白,幼时曾在山中读书,但常爱逃学。一次,他在
xiǎo xī biān pèng jiàn yí gè lǎo pó po zhèng zài shí tóu shàng mó tiě chǔ lǐ bái wèn lǎo fù rén mó tiě chǔ
小溪边碰见一个老婆婆,正在石头上磨铁杵。李白问老妇人磨铁杵
zuò shén me lǎo pó po huí dá huō xiǎng bǎ tā mó chéng yí gēn zhēn lǐ bái cóng zhōng shòu dào qǐ fā hé
做什么。老婆婆回答说,想把它磨成一根针。李白从中受到启发和
gǔ wǔ yòu huí dào shān zhōng jì xù fā fèn dú shū zuì hòu zhōng yú xué yǒu chéng jiù hòu yòng mó chǔ zuò
鼓舞,又回到山中继续发愤读书,最后终于学有成就。后用“磨杵作
zhēn mó chǔ chéng zhēn zhī yào gōng fū shēn tiě chǔ mó chéng zhēn bǐ yǔ zuò shì yào yǒu nài xīn hé
针”、“磨杵成针”、“只要功夫深,铁杵磨成针”比喻做事要有耐心和
yì qín fèn nǚ jù zì rán huì chéng gōng
毅力,勤奋努力就自然会成功。

原文

xī mèng mǔ zé lín chù
昔孟母,择邻处;

zǐ bù xué duàn jī zhù
子不学,断机杼。

译文

mèng zǐ mèng kē de mǔ qīn wèi le shǐ mèng kē yǒu liáng hǎo de xué xí huán jīng céng sān
孟子(孟轲)的母亲为了使孟轲有良好的学习环境,曾三
cì wéi xuǎn zé lín jū ér bān jiā yǒu yī tiān mèng mǔ zhèng zài zhī bù shí mèng kē táo xué
次为选择邻居而搬家。有一天孟母正在织布时,孟轲逃学
huí jiā tā biàn shēng qì de bǎ zhī bù jī shàng de zhū jí suǒ zì zhé duàn duàn le zhū
回家。她便生气地把织布机上的杼(即梭子)折断。断了杼,

zhī bù jiù wú fǎ jì xù mǔ mǔ yǐ cǐ jiào yù ér zǐ dú shū xué xí yì tóng cǐ lǐ
织布就无法继续。孟母以此教育儿子读书学习亦同此理，
bù kě zhōng duàn
不可中断。

gù shì 故事

mèng zǐ míng kē shì zhōng guó gǔ dài wēi dà de sī xiǎng jiā jiào yù jiā rú jiā dài biǎo rén zhī yī
孟子名轲，是中国古代伟大的思想家、教育家、儒家代表人之一，
dàn tā xiǎo shí hòu què hěn tān wán
但他小时候却很贪玩。

mèng kē sān suì shí shī qù le fù qīn shì mǔ qīn bǎ tā fù yǎng zhǎng dà de mèng mǔ hěn zhòng shì
孟轲三岁时失去了父亲，是母亲把他抚养长大的。孟母很重视
jiào yù yī xīn xiǎng bǎ mèng kē yǎng chéng yǒu xué wèn de rén
教育，一心想把孟轲养成有学问的人。

mèng jiā fù jìn yǒu yí kuài mù dì jīng cháng yǒu chū bìn bù shì chuī chuī dǎ dǎ jiù shì kū kū tī
孟家附近有一块墓地，经常有出殡，不是吹吹打打，就是哭哭啼
tī yīn wèi tān wán mèng kē jīng cháng hé fù bàn yì qǐ mó fǎng tā men
啼。因为贪玩，孟轲经常和伙伴一起摹仿他们。

mèng mǔ jiàn le hěn shēng qì duì ér zǐ shuō nǐ fù qīn shì yí wèi yǒu xué wèn de rén dàn tā
孟母见了很生气，对儿子说：“你父亲是一位有学问的人，但他
yīng nián zǎo shì bù néng lái jiào dǎo nǐ wǒ men jiā jìng yòu bù hǎo nǐ bù hǎo hǎo dú shū jiāng lái néng
英年早逝不能来教导你。我们家境又不好，你不好好读书，将来能
yǒu shén me chū xi
有什么出息？”

wèi le gěi mèng zǐ yí gè hǎo de xué xí huán jīng mèng mǔ jiāng jiā qiān dào chéng lǐ tā yǐ wéi zhè
为了给孟子一个好的学习环境，孟母将家迁到城里。她以为这
xià mèng kē kě yǐ ān xīn dú shū le dàn mèng kē de xīn jiā lí lán shì hěn jìn cǎo zá de shēng yīn shǐ
下孟轲可以安心读书了，但孟轲的新家离闹市很近，嘈杂的声音使
tā wú fǎ rèn zhēn dú shū mèng kē hé tā de xīn huǒ bàn men yòu mó fǎng qǐ mài huò de dǎ tiě de
他无法认真读书。孟轲和他的新伙伴们又模仿起卖货的、打铁的、
shā zhū de mèng mǔ jiàn le jué xīn zài cì bān jiā
杀猪的。孟母见了，决心再次搬家。

zhè yí cì mèng mǔ bǎ jiā qiān dào le xué guǎn de fù jìn xué guǎn shì dú shū shèng dì xǔ duō rén
这一次，孟母把家迁到了学馆的附近。学馆是读书胜地，许多人
zài nà lǐ dú shū xué xí yǎn liàn lǐ yí mèng kē shòu dào le gǎn rǎn měi rì zài jiā zhuān xīn dú shū
在那里读书学习，演练礼仪。孟轲受到了感染，每日在家专心读书，
yě jiàn jiàn mó fǎng qǐ guǎn zhōng yǎn liàn lǐ yí de jǔ zhǐ lái
也渐渐模仿起馆中演练礼仪的举止来。

bù jiǔ mèng mǔ jiù bǎ mèng kē sòng dào xué guǎn dú shū shǐ mèng kē shòu yì fēi qiǎn yě wéi tā jīn
不久，孟母就把孟轲送到学馆读书，使孟轲受益匪浅，也为他今
hòu de chéng gōng diǎn dìng le jī chǔ
后的成功奠定了基础。

yuán wén
原文

dòu yān shān yǒu yì fāng;
窦燕山，有义方；

jiào wǔ zǐ míng jù yáng
教五子，名俱扬。

yì wén
译文

gǔ dài yǒu gè jiào dòu yǔ jūn de rén zhù zài yān shān shēn àn jiào zǐ yù rén de fāng
古代有个叫窦禹钧的人住在燕山，深谙教子育人的方
fǎ tā jiào yù chū de wǔ gè ér zǐ hòu lái dōu chéng wéi yǒu yòng zhī cái dāng le guān chū
法，他教育出的五个儿子后来都成为有用之材，当了官，出
le míng
了名。

gù shì
故事

táng cháo miè wáng hòu zhōng guó chǔ yú wǔ dài shí guó de hùn luàn jú miàn zhī zhōng cháo dài pín fán gēng
唐朝灭亡后，中国处于五代十国的混乱局面之中。朝代频繁更
huàn lǎo bǎi xìng de shēng huó hěn kǔ rán ér jiù zài zhè yàng de huán jīng zhōng yǒu yí gè rén yě méi yǒu
换，老百姓的生活很苦。然而，就在这样的环境中，有一个人也没有
fàng qì duì zǐ nǚ de jiào yù zhè gè rén jiào dòu yǔ jūn tā jiā zhù zài yān shān jiǎo xià suǒ yǐ yě
放弃对子女的教育。这个人叫窦禹钧。他家住在燕山脚下，所以也
jiào dòu yān shān tā duì zǐ nǚ de xué xí zhuō de hěn jǐn tā de wǔ gè ér zǐ dōu zài kē jǔ kǎo shì
叫窦燕山。他对子女的学习抓得很紧。他的五个儿子都在科举考试
zhōng jīn bǎng tí míng wǔ zǐ dēng kē jiù shì cóng tā zhè lǐ lái de
中金榜题名。“五子登科”就是从 he 这里来的。

yuán wén
原文

yǎng bú jiào fù zhī guò;
养不教，父之过；

jiào bù yán shī zhī duò
教不严，师之惰。

yì wén
译文

duì hái zǐ guāng yǎng huó ér bù jiào yù shì dāng fù qīn de guò cuò duì xué shēng de
对孩子光养活而不教育,是当父亲的过错。对学生的
jiào yù bù zuò yán gé yāo qiú zé shì lǎo shī de dài duò
教育不作严格要求,则是老师的怠惰。

gù shì 故事

mín zú yīng xióng yuè fēi nián yǒu shí jiā zhōng shí fēn pín qióng
民族英雄岳飞年幼时,家中十分贫穷。
suī rán rì zǐ nán guò dàn yuè mǔ bìng méi yǒu fàng qì duì hái zǐ de
虽然日子难过,但岳母并没有放弃对孩子的
jiào yù tā zuò le yí gè shā pán ràng yuè fēi zài shàng miàn yòng shù
教育。她做了一个沙盘,让岳飞在上面用树
zhī xiě zì tā hái bǎ hái zǐ sòng dào zhù míng de wǔ shù jiā zhōu dòng
枝写字。她还把孩子送到著名的武术家周侗
nà lǐ xué wǔ yì wèi le ràng yuè fēi zhōng yú zǔ guó tā zài yuè
那里学武艺。为了让岳飞忠于祖国,她在岳
fēi de hòu bèi shàng cì xià le jīng zhōng bào guó sì gè dà zì jiào tā shí hou dōu bù yào wàng le
飞的后背上刺下了“精忠报国”四个大字,叫他什么时候都不要忘了
bǎ guó jiā de lì yì fàng zài dì yī wèi
把国家的利益放在第一位。

yuán wén 原文

zǐ bù xué fēi suǒ yì
子不学,非所宜;
yòu bù xué lǎo hé wéi
幼不学,老何为?

yì wén 译文

xiǎo hái zǐ bù xué xī shì bú duì de nián yǒu shí bù xué xī lǎo le qǐ néng yǒu
小孩子不学习是不对的。年幼时不学习,老了岂能有
suǒ zuò wéi ne
所作为呢?

gù shì 故事

yuán cháo shí yǒu gè jiào liú mǐn zhōng de rén suī shí tā jiù dú le bù shǎo shū bìng qiě yǒu
元朝时,有个叫刘敏中的人。13岁时,他就读了不少书,并且有

zì jǐ dú dào de jiàn jiě lián tā de lǎo shī duì tā de wén zhāng dōu shí fēn pèi fú jīng cháng kuā tā nián
自己独到的见解。连他的老师对他的文章都十分佩服，经常夸他年
jì suī xiǎo zhì qì yuǎn dà chéng nián hòu tā dān rèn le jiàn chá yù shǐ jīng cháng dé zhì tān guān wū
纪虽小，志气远大。成年后，他担任了监察御史，经常惩治贪官污
li wèi mín chù hài tā shí cháng wéi lǎo bǎi xìng de pín qióng ér luò lèi wéi cháo zhèng de hūn àn ér shī
吏，为民除害。他时常为老百姓的贫穷而落泪，为朝政的昏暗而失
miǎn tā de měi míng yì zhī liú chuán sì fāng guǎng wéi chuán sòng
眠。他的美名一直流传四方，广为传颂。

yuán wén 原文

yù bù zhuó bù chéng qì
玉不琢，不成器；

rén bù xué bù zhī yì
人不学，不知义。

yì wén 译文

zài hǎo de yù bù zhuó bù mó jiù bù néng chéng wéi qì wù yě jiù méi yǒu sì háo
再好的玉，不琢不磨，就不能成为器物，也就没有丝毫
yòng chū rén bù qín xué kǔ liàn bù zhī shū dá lǐ bù dǒng de rén yì dào dé yě shì
用处。人不勤学苦练，不知书达理，不懂得仁义道德，也是
bù kě néng chéng cái de
不可能成才的。

gù shì 故事

gē hóng shì wǒ guó gǔ dài zhù míng de xué wèn jiā tā de jiā
葛洪是我国古代著名的学问家。他的家
lǐ hěn qióng tā tiān tiān shàng shān qiān chái mài yě mǎi bù qǐ yì běn
里很穷，他天天上山砍柴卖，也买不起一本
shū tā zhǐ hǎo dào chù jiè shū dú yǒu shí wéi le jiè yì běn shū
书，他只好到处借书读，有时为了借一本书，
tā yào pǎo shàng jǐ shí lǐ shān lù tā gěi fù rén bāng máng yào xiē
他要跑上几十里山路。他给富人帮忙，要些
zhǐ zhāng lái xiě zì tā zài jiā lǐ de qiáng bì shàng xiě mǎn le zì
纸张来写字。他在家里的墙壁上写满了字，
mì mì má má de kě yǐ suí shí xué bāng zhù jì yì hòu lái
密密麻麻的，可以随时学，帮助记忆。后来，
tā zhōng yú chéng le dāng shí zuì yǒu míng de dà xué wèn jiā
他终于成了当时最有名的大学问家。

yuán wén
原文

wèi rén zǐ fāng shǎo shí
为人子，方少时；

qīn shī yǒu xī lǐ yí
亲师友，习礼仪。

yì wén
译文

zuò ér nǚ de zài nián shǎo shí jiù yào bài shī fǎng yǒu xué xí wéi rén yīng zūn xíng de
做儿女的，在年少时就要拜师访友，学习为人应遵行的
礼仪。

gù shì
故事

chūn qiū shí yǒu gè jiào shī wén de rén dào dà yīn yuè jiā shī xiāng nà lǐ qù xué xí sān nián guò
春秋时，有个叫师文的人，到大音乐家师襄那里去学习，三年过
qù le tā yě méi yǒu tán guò yī zhī wán zhěng de qǔ zǐ lǎo shī wèn tā zěn me huí shì tā shuō
去了，他也没有弹过一支完整的曲子。老师问他怎么回事。他说：
“wǒ pà yuè qì shǒu hé xīn sān zhě bù néng xié tiáo zǒu bù chū měi miào de yuè qǔ lái ràng lǎo shī shī
“我怕乐器、手和心三者不能协调，奏不出美妙的乐曲来，让老师失
wàng yòu guò le yí duàn shí jiān tā tán de qǔ zǐ nà xíng yún liú shuǐ dé dào le lǎo shī de gāo dù
望。”又过了一段时间，他弹的曲子如行云流水，得到了老师的高度
zàn yáng
赞扬。

yuán wén
原文

xiāng jiǔ líng néng wēn xí
香九龄，能温席；

xiào yú qīn suǒ dǎng zhī
孝于亲，所当执。

yì wén
译文

huángxiāng jiǔ suì shí jiù dǒng de dōng tiān shí gěi fù qīn nuǎn bèi rù xiào shùn fù mǔ
黄香九岁时，就懂得冬天时给父亲暖被褥。孝顺父母。

shì ér nǚ yīng gāi zuò dào de
是儿女应该做到的。

gù shì 故事

huángxiāng dōng hàn rén jiǔ suì de shí hòu mǔ qīn biàn qù le tā duì fù qīn shí fēn xiào shùn
黄香，东汉人。九岁的时候母亲便去世了。他对父亲十分孝顺。

qiān rè xià tiān tā yòng shàn zi bǎ fù qīn de zhěn tóu hé xí zi shān liáng bǎ wén zǐ gǎn zǒu cǐ hòu fù qīn ān qiǎn hán lěng de dōng tiān tā yòng zì jǐ de tǐ wēn bǎ fù qīn de bèi wō nuǎn rè hòu cái qǐng fù qīn tǎng jìn qù tā duì fù qīn de xiào dào shēn de xiāng lín de chēng dào shí èr suì shí jiāng xià tài shǒu chēng tā wéi zhì xiào hàn hé dì yě jiā jiǎng guò tā
炎热夏天，他用扇子把父亲的枕头和席子扇凉，把蚊子赶走，伺候父亲安寝；寒冷的冬天，他用自己的体温把父亲的被窝暖热后，才请父亲躺进去。他对父亲的孝道深得乡邻的称道。十二岁时，江夏太守称他为“至孝”。汉和帝也嘉奖过他。

yuán wén 原文

róng sì suì néng ràng lì
融四岁，能让梨；

dì yú zhǎng yī xiān zhī
弟于长，宜先知。

yì wén 译文

kǒng róng sì suì shí jiù dǒng de bǎ dà gè er de lì ràng gěi gē ge chī zuò dì dì
孔融四岁时就懂得把大个儿的梨让给哥哥吃。做弟弟
de duì xiōng zhǎng yīng dǒng de zhè ge dào lǐ
的对兄长应懂得这个道理。

gù shì 故事

kǒng róng shì kǒng zǐ de dì èr shí dài sūn dōng hàn shí de wén xué jiā tā yǒu xiōng dì qī rén tā
孔融是孔子的第二十代孙，东汉时的文学家。他有兄弟七人。他
sì suì shí jiù dǒng de qiān ràng zhī lǐ yī tiān bié rén gěi tā jiā sòng lái yī kuāng lì kǒng róng hěn zì
四岁时，就懂得谦让之礼。一天，别人给他家送来一筐梨，孔融很自
jué de tiāo le yí gè xiǎo de zì jǐ chī bǎ dà lì dōu ràng gěi gē ge men chī dà rén wèn tā wèi shén me
觉地挑了一个小的自己吃，把大梨都让给哥哥们吃。大人问他为什么
zhè me zuò tā shuō gē ge men nián jì bǐ wǒ dà yīng gāi chī dà de wǒ shì xiǎo dì dì suǒ yǐ
这么做？他说：“哥哥们年纪比我大，应该吃大的。我是小弟弟，所以

yīng gāi bǎ dà de liú gěi gē gē men chī kǒng róng róng lì de gù shì zhì jīn réng bèi chuán wéi měi tán
应该把大的留给哥哥们吃。”孔融让梨的故事至今仍被传为美谈。

yuán wén
原文

shǒu xiào tì cì jiàn wén
首孝悌，次见闻；

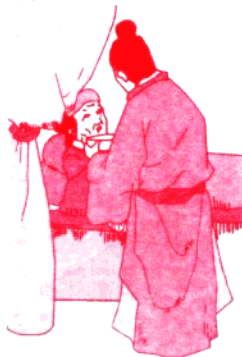
zhī mǒu shù shí mǒu wén
知某数，识某文。

yì wén
译文

xiǎo hái zǐ shǒu xiān yào xué de shì xiào shùn zhǎng bèi jīng ài xiōng zhǎng qí cì jiù shì yào
小孩子首先要学的是孝顺长辈敬爱兄长，其次就是要
duō tīng duō kàn jī lěi zhī shì zēng jiā jiàn wén
多听，多看，积累知识，增加见闻。

gù shì
故事

gù shí yǒu gè jiào xué bāo de rén zài tā hěn xiǎo de shí hou mǔ qīn jiù qù shì le hòu mǔ
古时，有个叫薛包的人。在他很小的时候，母亲就去世了。后母
duì tā hěn bù hǎo tā jīng cháng ài è shòu dòng hái shí cháng bèi dǎ dàn tā réng duì lǎo rén fēi cháng zūn zhòng
对他很不好，他经常挨饿受冻，还时常被打。但他仍对老人非常尊重，
jīng cháng gěi lǎo rén gàn huó zhōng yú yíng de le hòu mǔ de xìn rèn zài fù mǔ qù shì hòu hòu mǔ de hái
经常给老人干活，终于赢得了后母的信任。在父母去世后，后母的孩子
zǐ men yāo qiú fēn jiā tā bǎ suǒ yǒu zhí qián de dōng xī dōu gěi le tā men bié rén xiào tā shǒu tā shuō
们要求分家，他把所有值钱的东西都给了他们。别人笑他傻，他说：
wǒ zhè cái shì duì fù mǔ de xiào shùn o
“我这才是对父母的孝顺哦！”

yuán wén
原文

yī ér shí shí ér bǎi
一而十，十而百，

bǎi ér qiān qiān ér wàn
百而千，千而万。

yì wén
译文

yī dào shí shì jī běn shù zì shén me shù dòu cóng yī kāi shǐ rán hòu shí gè shí jiù
一到十是基本数字，什么数都从一开始，然后十个十就
shí yī bǎi shí gè yī bǎi jiù shì yī qiān shí gè yī qiān jiù shì yī wàn zhè shì shí
是一百。十个一百就是一千，十个一千就是一万……这是识
shù de jī běn zhī shì
数的基本知识。

gù shì
故事

zài wǒ guó de nán běi cháo shí qī yǒu yī wèi wēi dà de kē xué jiā jiào zǔ chōng zhī tā jīng guò
在我国南北朝时期，有一位伟大的科学家，叫祖冲之。他经过
duō nián de cè liáng hé yùn suàn jì suàn chū yuán zhōu lǜ de zhōu cháng hé zhí jīng de bǐ jí yuán zhōu lǜ shì
多年的测量和运算，计算出圆周率的周长和直径的比，即圆周率是
zài 3.1415926 hé 3.1415927 zhī jiān chéng wéi shì jiè shàng zuì zǎo bǎ yuán zhōu lǜ de shù zhí tuī
在3.1415926和3.1415927之间，成为世界上最早把圆周率的数值推
suàn dào xiǎo shù diǎn yǐ hòu qī wèi shù zì yǐ shàng de shù xué jiā zhè yī chéng guǒ bǐ ōu zhōu zǎo le yī qiān
算到小数点以后七位数字以上的数学家。这一成果比欧洲早了一千
duō nián dá dào le gǔ dài shù xué de zuì gāo fēng
多年，达到了古代数学的最高峰。

yuán wén
原文

sān cái zhě tiān dì rén
三才者：天地人。

sān guāng zhě rì yuè xīng
三光者：日月星。

yì wén
译文

shì jiān yǒu sān cái shì tiān dì rén yǔ zhòu yǒu sān guāng shì rì yuè
世间有“三才”，是天、地、人。宇宙有“三光”，是日、月、

xīng
星。

gù shì 故事

yuán cháo shí yǒu yī wèi jiào guō shǒu jìng de tiān wén xué jiā tā zài tiān wén yán jiū gōng zuò zhōng fā
元朝时，有一位叫郭守敬的天文学家。他在天文研究工作中发
míng le chì dào zhuāng zhì hé dì píng zhuāng zhì shǐ yòng qǐ lái fēi cháng fāng biàn kě yǐ guān chá dào chú běi jí
明了赤道装置和地平装置，使用起来非常方便，可以观察到除北极
dì qū yǐ wài de dà bù fēn tiān kōng tā hái zhǔ chí le yī cì kōng qián de dì lǐ cè liáng běi qǐ bèi
地区以外的大部分天空。他还主持了一次空前的地理测量，北起贝
jiā ěr hú nán dào xī shā qún dǎo tā hái fā xiàn le yī qiān duō kè qián rén wèi céng míng míng de héng xīng
加尔湖，南到西沙群岛。他还发现了一千多颗前人未曾命名的恒星。
tā zhì dìng de 《授时历》，bǐ xián xíng gōng lì zǎo 300 nián
他制定的《授时历》，比现行公历早300年。

yuán wén 原文

sān gāng zhě jūn chén yì
三纲者：君臣义，

fù zǐ qīn fū fù shùn
父子亲，夫妇顺。

yì wén 译文

rén jiān yǒu sān gāng shì jūn wéi chén gāng fù wéi zǐ gāng fū wéi qī gāng jūn
人间有“三纲”，是君为臣纲，父为子纲，夫为妻纲。君
chén zhī jiān de guān xì shì chén yào jué duì fú cóng yú jūn fù zǐ yǔ fū qī zhī jiān de guān
臣之间的关系是臣要绝对服从于君。父子与夫妻之间的关
xì yì shì rú cǐ fāng néng shǐ jiā tīng qīn mì hé shùn
系亦是如此，方能使家庭亲密、和顺。

gù shì 故事

lì shǐ shàng měng gǔ rén céng jiàn lì guò sì gè dà guó yuán cháo shì qí zhōng zhī yī yuán cháo
历史上，蒙古人曾建立过四个大帝国，元朝是其中之一。元朝
de dì yī gè huáng dì jiào hū bì lìè tā nián qīng shí tā de gē ge yě jiù shì dāng nián de měng gǔ dà
的第一个皇帝叫忽必烈。他年轻时，他的哥哥也就是当年的蒙古大

hàn duì tā bù fāng xīn pài rén lái tiáo chá tā tā shēn míng jūn chén dà yì zhǔ dòng bǎ zì jǐ de qī
汗对他不放心。派人来调查他。他深明君臣大义，主动把自己的妻
zi ér nǚ dōu sòng dào dà hàn nà lǐ tā de zhè yì jǔ dòng biǎo míng le zì jǐ méi yǒu èr xīn dà
子、儿女都送到大汗那里。他的这一举动表明了自己没有二心。大
hàn jiàn tā rú cǐ zhōng xīn yě jiù fàng le xīn zì cǐ yǐ hòu xiōng dì èr rén méi le wù huì guān xi
汗见他如此忠心，也就放了心。自此以后，兄弟二人没了误会，关系
chǔ de fēi cháng hǎo
处得非常好。

yuán wén 原文

yuē chūn xià yuē qiū dōng
曰春夏，曰秋冬；

cǐ sì shí yùn bù qióng
此四时，运不穷。

yì wén 译文

chūn xià qiū dōng wéi yì nián de sì jì tā men měi nián xún huán yùn zhuǎn yí cì
春、夏、秋、冬为一年四季，它们每年循环运转一次，

yǒng wú qióng jìn
永无穷尽。

gù shì 故事

chí bì zhī zhàn qián zhōu yú hé kǒng míng yīng xióng suǒ jiàn lüè
赤壁之战前，周瑜和孔明“英雄所见略

tóng yì zhī rén wéi yào yòng huǒ gōng kě shì dāng shí shì dōng
同”，一致认为要用火攻。可是当时是冬

tiān guāo de dōu shì běi fēng gēn běn jiù méi yǒu dōng nán fēng
天，刮的都是北风，根本就没有东南风。

jī de zhōu yú hēng dǎo zài chuáng shàng kǒng míng dǒng tiān wén zhī
急得周瑜病倒在床上。孔明懂天文知

shí tā suàn chū sān tiān hòu huì qǐ dōng nán fēng guǒ rán
识，他算出三天后会起东南风，果然

bù chū suǒ liào guāo qǐ le dōng nán fēng dōng wú jiāng shì
不出所料，刮起了东南风。东吴将士

chéng fēng pò làng huǒ shāo cáo jūn dǎ de cáo cāo diū kuī
乘风破浪，火烧曹军，打得曹操丢盔

xié jǐ lǎng bēi bù kān dà bài ér guī
卸甲，狼狈不堪，大败而归。

yuán wén
原文

yuē nán běi yuē xī dōng
曰南北，曰西东；

cǐ sì fāng yīng hū zhōng
此四方，应乎中。

yì wén
译文

nán běi xī dōng shì dì lǐ de sì gè zhǔ yào fāng wèi tā men yǔ zhōng yāng huò zhōng
南、北、西、东是地理的四个主要方位，它们与中央或中
jiān fāng wèi xiāng duì yīng ér yán de gǔ rén yǐ zhū què xuán wǔ bái hǔ qīng lóng sì zhǒng
间方位相对应而言的。古人以朱雀、玄武、白虎、青龙四种
dòng wù dài biǎo nán běi xī dōng sì gè fāng wèi
动物代表南、北、西、东四个方位。

gù shì
故事

cóng qián yǒu yí gè rén jià zhe yí liàng chē wǎng běi zǒu yí wèi lù rén wèn tā yào dào nǎ lǐ qù
从前，有一个人驾着一辆车往北走。一位路人问他要到哪里去，
tā shuō yào dào chǔ guó qù lù rén hěn qí guài de wèn chǔ guó zài nán fāng nǐ zěn me wǎng běi zǒu
他说要到楚国去。路人很奇怪地问：“楚国在南方，你怎么往北走
a gǎn chē rén shuō méi guān xi wǒ de mǎ pǎo de hěn kuài dàn zhè bú shì qù chǔ guó de lù
啊！”赶车人说：“没关系，我的马跑得很快。”“但这不是去楚国的路
a lù rén jiē zhe shuō bú pà wǒ dài de lù fèi duō zhè ge fāng xiàng hé nǐ yào qù de
啊！”路人接着说：“不怕，我带的路费多。”“这个方向和你要去的
dì fāng zhèng hǎo xiāng fǎn ya gǎn chē rén réng jiān chí shuō bù碍 shì wǒ jià chē de jì shù gāo chāo
地方正好相反呀！”赶车人仍坚持说：“不碍事，我驾车的技术高超。”
qǐ bù zhī mǎ pǎo de yuè kuài lù fèi dài de yuè duō gǎn chē de jì shù yuè gāo bú jiù lí chǔ guó yuè
岂不知，马跑得越快，路费带得越多，赶车的技术越高，不就离楚国越
yuǎn ma
远吗？

yuán wén
原文

yuē shuǐ huǒ mù jīn tǔ
曰水火，木金土；

cǐ wǔ xíng běn hū shù
此五行，本乎数。

yì wén
译文

jīn mù shuǐ huǒ tǔ shì yīn yáng wǔ xíng wǔ xíng lái yuán yú tiān lǐ
金、木、水、火、土是阴阳五行。五行来源于天理。

gù shì
故事

zài zhōng guó de gǔ dài sī xiǎng jiā men jiù zài tàn tǎo wù zhì shì yóu shén me gòu chéng de wèn tí tā
在中国的古代，思想家们就在探讨物质是由什么构成的问题。他
men rèn wéi yī qiè wù zī dōu shì yóu jīn mù shuǐ huǒ tǔ zhè wǔ zhǒng wù zhì gòu chéng de zhè wǔ
们认为一切物资都是由金、木、水、火、土这五种物质构成的。这五
zhǒng wù zhì zhī jiān de guān xì shì xiāng shēng xiāng kè de tā men hù xiāng cù jìn yòu hù xiāng yuē shù kè
种物质之间的关系是相生相克的，它们互相促进，又互相约束、克
zhì xiāng shēng xiāng kè de guān xì shì gù dìng bù biàn de tā men shì shì wù zài zhèng cháng qíng kuàng xià de
制。相生相克的关系是固定不变的。它们是事物在正常情况下的
nèi zài lián xì wéi chí zhe shì wù de zhèng cháng shēng cún hé fā zhǎn
内在联系，维持着事物的正常生存和发展。

yuán wén
原文

yuē rén yì lǐ zhì xìn
曰仁义，礼智信，
cǐ wǔ cháng bù róng wěn
此五常，不容紊。

yì wén
译文

rén yì lǐ zhì xìn wéi wǔ cháng tā shì zhǐ dǎo rén men jǔ zhǐ xíng wéi de cháng
仁、义、礼、智、信为五常。它是指导人们举止行为的常
lǐ bù dé wéi bài bù róng wěn luàn
理，不得违背，不容紊乱。

gù shì
故事

hàn cháo yǒu gè jiào xún jù bó de rén jiā zhù zài xǔ zhōu tā tīng shuō hǎo yǒu zài yān dì bìng wēi
汉朝有个叫荀巨伯的人，家住在许州。他听说好友在燕地病危，

jiù bù yuǎn qián lǐ qián qù kàn wàng bù liào nà lǐ zhèng fā shēng le zhàn zhēng yǒu rén quàn tā gǎn kuài lí
就不远千里前去看望。不料，那里正发生了战争，友人劝他赶快离
kāi tā shuō wǒ zěn néng kàn zhe nǐ yǒu nán ér wǒ què qù táo mìng ne chéng pò hòu dì jūn wèn
开。他说：“我怎能看着你有难，而我却去逃命呢！”城破后，敌军问
tā wèi shén me bù pà sǐ tā shuō wǒ bù néng kàn zhe péng you bìng zhòng ér bù guǎn yì rén qù táo mìng
他为什么不怕死，他说：“我不能看着朋友病重而不管，一人去逃命。”
dì jūn bèi tā suǒ gǎn dòng chè chū le gāi chéng
敌军被他所感动，撤出了该城。

yuán wén 原文

dào liáng shū mài shū jī
稻梁菽，麦黍稷；

cǐ liù gǔ rén suǒ shí
此六谷，人所食。

yì wén 译文

dào zi gāo liáng dòu zi mài zi mí zi gǔ zi wéi liù gǔ tā men shì rén
稻子、高粱、豆子、麦子、糜子、谷子为六谷。它们是人
lèi shí yòng de zhǔ yào liáng shí zuò wù
类食用的主要粮食作物。

gù shì 故事

lì shǐ shàng měi dāng yīn tiān zāi rén huò dǎo zhǐ bǎi xìng duàn liáng
历史上，每当因天灾人祸导致百姓断粮
shí lǎo bǎi xìng jiù huì fā dòng qǐ yì suí cháo shí huáng dì
时，老百姓就会发动起义。隋朝时，皇帝
dà xīng tǔ mù sōu guō mǐn cái zài jiā shàng tiān zāi rén huò
大兴土木，搜刮民财，再加上天灾人祸，
mín bù liáo shēng yú shì jiù fā shēng le suí wèi nóng mǐn dà qǐ
民不聊生，于是就发生了隋末农民大起
yì tuī fān le suí cháo de tǒng zhì míng cháo wèi nián hàn
义，推翻了隋朝的统治。明朝末年，旱
lǎo xiāng jì fēi huáng biān dì zhūang jià jué shōu lǎo bǎi xìng
涝相继，蝗蝗遍地，庄稼绝收，老百姓
wú fǎ huó xià qù yú shì yǐ lǐ zì chéng wéi shǒu dǎo nòng
无法活下去，于是，以李自成为首的农
mín qǐ yì jūn jiù tuī fān le míng cháo de fǎn zhèng quán
民起义军就推翻了明朝的腐败政权。

